

Njujork

GRICKANJE VELIKE JABUKE

TEKST Branka Mitrović

Central park

Jedino što je stalno u Njujorku su promene i svaki pokušaj dobromernog putnika da ga objasni mogao bi se oceniti kao čista utopija. Ili, ako već imate sreće da ga obidete nekoliko puta, svaki put ćete imati onaj dečiji osećaj da se nalazite ispred izloga sa sasvim novim igračkama. Mogla bih, naravno, da se složim s razmišljanjima da je raj možda negde drugde, da i u Americi ima daleko boljih mesta, ali Njujork je ipak najveća zvezda. Uostalom, čak i u niskobudžetnim filmovima, a na pločnicima grada snimi ih se bar 250 godišnje, Njujork uvek sija! A ja sam, kao i svi veliki putnici, da parafraziram engleskog književnika Bendžamina Dizraelija, upravo u tom sjaju videla više nego što se sećam, a sećam se više nego što sam videla...

Kada kažu Njujork (New York) ljudi često misle na Menhetn (Manhattan). Pa nisam ni ja baš daleko od toga, pogotovo što na samom ukrštanju Druge avenije (2nd Av) i 79. ulice (79st) imam smeštaj kod prijatelja. Da moram da plaćam noćenje nekih 100 dolara (ima i za 35 u hostelima), da nemam doručak, a još pride da za svako noćenje izvrnem dva do tri dolara obavezne takse - moj san ne bi bio dosanjan. Ovako, uspela sam da nabavim najjeftiniju moguću avionsku povratnu kartu, Đorđe me čeka u belom bjuiku... Ne zatvaram usta od sreće nekih 45 minuta dok nismo stigli od aerodroma do stana, bez traga umora od celodnevnog putovanja. Ma Njujork je to! Znaš, kažem sva važna, idem sutra posle doručka u komšiluk

Kip slobode

Empajer Stejt Bilding

Simboli slobode i novog sveta

Kip slobode (Statue of Liberty) simbol je novog sveta. Devojka sa krunom na glavi u jednoj ruci drži baklju, a u drugoj knjigu na čijim koricama je urezan datum sticanja američke nezavisnosti, 4.7.1776. Ispod stopala devojke simbolično su napravljeni pokidani okovi. Sa podnožjem u obliku zvezde, od betona i granita, visok je 93 metra, težak 225 tona. Poklon je Francuske SAD-u 1885. godine. Brodom je dopremljeno 350 delova u 214 sanduka, a do njega se može doći trajektom s Menhetna (The Staten Island Ferry), koji je besplatan, ili iz Nju Džerzija. U kruni se nalazi vidikovac, koji je bio zatvoren za posetioce posle napada 11.9.2001. Krunu inače čini sedam krakova, simboli slobode koji treba da obasaju sedam mora i sedam kontinenata. Kip je uvršten u kulturnu baštinu UNESCO-a.

Idealna prilika da se vidi i **Muzej iseljenika na Elis Ajlandu** (Ellis Island), glavnoj kapiji za ulazak više od 12 miliona iseljenika u SAD krajem 19. i početkom 20. veka. Veoma dirljiv doživljaj.

u podrumu kroz koji je krišom unošeno žestoko piće tridesetih godina prošlog veka, u vreme kada je čak i Ustav SAD zabranjivao proizvodnju, transport i prodaju alkohola. Destilerije u Kanadi, Meksiku, na Karibima, tada su profitirale, ali i ova ilegalna točionica sa 160 mesta, obezbedena sa svih strana od upada policije. Izgleda netaknuto, a najveći biser je što posetioci zgrade uopšte nisu znali šta se dešavalo pod okriljem mraka. Oni su, naime, dolazili sprat iznad, u pozorište "80", da se kulturno uzdižu. I adresa muzeja je danas 80 St Marks Place, iako se zapravo ulazi iz 78 ulice, između Prve i Druge avenije, pa je mnogima koji su sa mnom u grupi razgledali bogati arsenal naoružanja, viden do tada samo u filmovima, trebalo vremena da pronađu ove nekada tajne odaje.

Za one sa avanturističkim duhom vredan pomena je **Atlantik tunel** (Atlantic Avenue Tunnel). Istorijač Bob Dajmond ga je otkrio 1981. godine, a završen je davne 1884. Kroz njega su nesmetano godinama žednom Kaponeu i drugarima švercovali alkohol. Tuda su prolazile i plaćene ubice, raznorazni špijuni, korupcijski poslovi su se završavali ili torbom punom para ili metkom. Sagradili su ga brojni irski imigranti, a u ovaj van-serijski tunel na Bruklinu (Brooklyn) ulazi

Najjeftiniji hamburger na uličnim kolicima je dolar, najskuplji u restoranu Serendipity 3, čak 295 dolara.

da 47 procenata stanovnika kod kuće ne govori engleski, da su konačno u Monaku priznali da je njihova država manja od Central parka (Central Park)... Naravno, pronašla sam i da je izvesni gospodin Lorcan Otway novembra 2010. godine otvorio Muzej gangstera. Šta će čovek, voli da sedi za stolom s kojeg je alkohol u doba prohibicije krčmio sami krem kriminalaca. A ima i još neke "sitnice" - od Al Kaponea, Lakija Lućana, Džona Gotija...

Dakle, odluka je pala. Đorđe je ujutro otiašao da zarađuje svoj hleb nasušni, a ja sam se uputila u muzej. Prvih 20 dolara je odlepršalo. Ne želim. Čujem da je, navodno, u zgradi nekada živeo Lav Trocki, da je u ondašnjem restoranu kao konobar radio Frenk Sinatra, gledam u posmrtnu masku Džona Dilindžera. Prava poslastica: lavitint

se nasred ulice, kroz šaht. Platiš 66 dolara za 90 minuta šetnje kroz istoriju, dobiješ šlem, psuješ sebe što nemaš prigodne čizme, već patike koje ćeš morati odmah negde da očistiš, cuješ i vidiš sve i svašta...

No, da krenem od početka. Veliku jabuku ima dobro da izgrickam, ovo je moj treći boravak na ovoj planeti za sebe... Sporazum o otvorenom nebnu sa SAD istekao je decembra 1991, kada smo živeli u Jugoslaviji. Do tada je bilo lako: crveni pasoš, zaplovioš iz Beograda u besprekornom DC10 preko

Panorama donjeg Menhetna

Atlantika. S ove distance gledano posluga u avionu da padneš u nesvest. Samo ptičeg mleka nije bilo! Malo te služe, malo gleda filmove i odjednom pred tobom puknu svetla Menhetna.

Danas treba tragati za najboljom vezom preko neke evropske vazdušne luke, koja ne podrazumeva samo što kraće vreme dok se ne ukraša na let za SAD, već i cenu karte. Naravno, Shiphol (Schiphol) je moj izbor. Holandani imaju obezbedena mesta za pušače, pa se svaki put nadimam za tri normalna čoveka. Jer, dok ne vidite leđa njujorškim aerodromima JFK i Lagvardiji u Kvinsu ili EWR u Nju Džerziju možete da zaboravite na cigarete!

Ako nemate nikog da vas dočeka, postoji nekoliko varijanti da stignete do mesta gde ćete noći. Oni kojima budžet nema granice sedaju u taksi. U zavisnosti od relacije, a većina naših ljudi cilja

Menhetn, iako je danas bezbednost u svim okruzima na visokom nivou, budite spremni da platite do 55 dolara. Autobusi kreću na 20 minuta, uglavnom morate da presedate u metro, cene su šarene: od 5 do 15 dolara, a popularni šatlovi (Shuttle), koji vas iskrcavaju tačno tamu gde treba, koštaju od 13 do 16 dolara. To je i najsigurnija varijanta ako ne znate tačno gde idete, a jedini nedostatak je što ste možda poslednji na spisku od desetak putnika, pa će vožnja od aerodroma potrajati znatno duže. Svejedno, videćete nešto što ne biste stigli da prepešačite. Ako, pak, iznajmite auto - Google Maps su spas! Za šta god da se odlučite, kartu možete da rezervišete i platite pre putovanja, dobijete i popust. Ako ćete to da uradite na licu mesta, zapamtite da treba da izbrojite tačno onoliko kovanica koliko košta prevoz. Papirne novčanice se ne primaju.

Diznilend za odrasle

Te godine su, na sreću, za nama. Nećete baš svugde šetati u dva ujutro, ali danju su vam širom otvorena vrata svih pet okruga. Od vremena kada je jedan Holandanin lokalnim Indijancima platio današnjih 24 dolara za zemljište, do ujedinjenja u jedan grad 1898. godine, proteklo je mnogo vode rekama Hudson (Hudson) i Ist River (East River). Bronx (The Bronx), Bruklin (Brooklyn), Kvins (Queens), Menhetn (Manhattan) i Stejten Ajlennd (Staten Island), delovi nekadašnjeg Novog Amsterdama, danas

A kad smo već kod novca, treba znati da prodavci padaju u nesvest kada im izvadite "težu" novčanicu, pogotovo onu od 100 dolara. U Njujorku takvo blago gotovo нико ne nosi u đepu, svi koriste platne kartice, pa u prvoj banci rasinjite novac. Ne preporučuje se nošenje eura jer ga menjaju u dolare po samoj njima znanom kursu, nekad i 1:1. Sećam se kako su me upozoravali kada sam prvi put bila u Njujorku: nemoj da skitaš tamu gde ne treba, što će teško bilo koji novinar da posluša, a ako već skitaš nosi sa sobom samo 20 dolara. Ako neko hoće da te mlatne po glavi, odmah mu daj dvadeseticu i beži.

Kompleks UN od tri zgrade svake godine vidi milion

turista. Nalazi se u blizini Zaliva kornjača, na istočnoj strani Menhetna. Ulaz je 18 dolara, a ja sam kao novinar imala tu sreću da obiđem i ono što nije za oči običnih posetilaca.

Kao u seriji Seks i grad

Peta avenija

NAJPOZNATIJE ATRAKCIJE

- **Empajer Stejt Bilding** (Empire State Building), ulaz je od 20 do 42 dolara. Liftovi voze od 8.00 do 02.00h.
- **Rokfelerov centar** (Rockefeller Center), 19 neboda koji se pružaju od 5. do 7. avenije. Vidikovac je 27 dolara, ostalo je besplatno.
- **Trampov toranj** (Trump Tower), kitnjasto bogatstvo Donald Trampa, besplatan ulaz, odlična kafa.
- **Metropolitanski prirodjački muzej** (American Museum of Natural History), **Gugenhajm** (Guggenheim).
- **Grand Central Stejšn** (Grand Central Station), stotine radnji, uliva strahopštovanje. Ulaz besplatan.
- **Tribeka** (TriBeCa - Triangle Below Canal Street), najpoznatija umetnička četvrt.
- **Banka federalnih rezervi** (Federal Reserve Bank), Wall Street, 25 metara ispod zemlje 25 posto svetskih rezervi zlatnih poluga.

Dosta praktičnih stvari može da se nabavi i u **Kineskoj četvrti** (Chinatown) po popularnim cenama. No, nju, pre svega, treba videti. I, ako imate mogućnosti, probajte pekinšku patku koja se topi u ustima. Uz patku služe čaj od jasmina kakav sigurno niste pili (stiglo u Beograd pakovanje od 500 grama za 7,5 dolara, razgrabljeno za tili čas), ali sam se ja predala čarima piva. Perfektno je! Možda će malo da vas nerviraju navalentni Kinezi koji vas po radnjama prate u stopu i nerviraju se ako nećete ništa da kupite. Ipak, osećaćete se kao da ste u Kini.

Cajnataun je najveća kineska zajednica na zapadnoj hemisferi, a na nju se oslanja **Mala Italija** (Little Italy). Tu je odraстао Robert de Niro i ja jedem picu koju on posebno voli. Ah što sam dobre volje! Pređeš kanal iz Kineske četvrti i kao da si u drugoj državi. Više ne mislim na gangstere, iako je ovo dom familije Đenoveze. Žalim samo što nisam došla za vreme karnevala San Đenaro (San Gennaro),

Metro radi 24h. Ima 1.335 km pruga, 26 trasa, a na 468 stanica vozi 6.200 vagona. **Podzemnom železnicom se dnevno preveze pet miliona ljudi.**

GRADOVI

Bruklinski most

Long Ajland

Bruklinski most (Brooklyn Bridge) jedan je od najstarijih višečih mostova u SAD. Dugačak je 1.825, visok 84 metra. Spaja Bruklin i Menhetn preko Istočne reke. Iako su za njegovu izgradnju rekli da je ludost, pobedila je usijana glava Džona Reblin-ga, nemačkog imigranta, koji se jednom trajektom zaglavio u ledu kada je htio da pređe s jedne obale na drugu. Naljutio se i dizajnirao most kojem se danas divi ceo svet. Nažalost, nije dočekao da vidi svoje delo, poginuo je na gradilištu, ali je njegov sin Washington za 14 godina stavio tačku na "i": karavan cirkuskih životinja, uključujući i krdo slonova, pretrčalo je most 1883. godine, dokazavši da je više nego stabilan. Danas njime prođe dnevno oko 145.000 vozila. To je saobraćaj samo na jednom nivou. Na drugom bezbedno prolaze pešaci i biciklisti, a njima se ne zna broja. Procenjuje se da u Njujorku ima bar 500.000 bicikala, a godišnje ga prepešači oko 40 miliona turista!

Od sjaja do bede

Gledam ih dok opet žvačem nešto, stacionirana blizu doka 17. Dani provedeni na nogama bude apetit, a toplo vreme žed. Već sam naučila: pijem pivo posle obilnog sendviča sa sirom i šunkom (na Menhetnu od 7 do 10 dolara, u Bruklinu 3), ali umotano u papir-

Memorijal 9/11

U srcu **Svetskog trgovinskog centra** nalaze se dva bazena u koje kaskadno teče voda, postavljena na mestu kula srušenih terorističkim napadima 11. septembra 2001. godine. Skoro 3.000 imena žrtava urezanih u bronzu okružuju memorijal. Tišina, ne čuju se sirene, ne čuju se mašine, iako je ovo mesto i mesto obnove. Samo se čuje zvuk vode. Čovek ne može a da ne oseti jezu kada dove i priseti se dana bezumlja, a kontrast sa novim Fridom tornjem (Freedom Tower), koji će da bude najviši u SAD, prosti je neverovatan za oko. Obilazak je besplatan, ali treba da se najavite bar dan ranije. Slike poginulih, poruke, cveće... ne možete da pogledate bez emocija.

velike žurke na ulicama, koja se organizuje svakog septembra. Teši me ona Lombardi pica, koja je za ove naše prava institucija i smejem se Đordu koji prepričava tekstove iz Njujork Tajmsa o restoranima s našom kuhinjom, sasvim prikladnih imena: Đerdan, Kafana, Sarajevo, Bosna ekspres, Stari most... To što kuvari urade s mlevenim mesom je pravo umetničko delo, cene

američki kritičari gastronomsku ponudu Balkana. Ćevapčići su zakon! Ko hoće može da naruči i sarme za poneti: 10 sarmi 45 dolara ili 10 tulumbi 35 dolara. Naši ljudi u Njujorku, procenjuje se da ih je oko 10.000, navraćaju u ove restorane da počiste šerpe, da ih želja mine...

Novi je dan, baš lep dan. Zvezda zagrejala (234 sunčanih dana u Njujorku godišnje) i

odoh malo do Bruklina, bogatog raznoraznim kulturnim dešavanjima. Smešten na zapadnom rtu **Long Ajlanda** (Long Island), može da vam pruži nezaboravne sate uživanja i na plaži **Koni Ajland** (Coney Island). To ču drugi put, raportiram po povratku domaćinu, a on me podseća na onu našu staru: pazi šta ćeš da poželiš, može da ti se ispuní!

Bruklin je najnaseljeniji deo Velike jabuke, sa više od 2,6 miliona stanovnika. Ovaj put neću peške preko čuvenog mosta, iznajmiću bicikl, pa ču posle lakše do kuće. Đorde mi je doneo kupon, njemu je dao kolega, 9,95 dolara za 24 sata, ja se radujem, nama ovdašnjima ništa slađe nego kad je nešto džabe...

Na groblju Green Wood, koje se prostire na 190 hektara, sahranjeno je više od 600.000 ljudi. **Ako želite da vas vodič odvede do mesta gde su sahranjeni slavni platićete 15 dolara.**

Putno osiguranje u inostranstvu

Sigurni kao kod kuće!

Kontakt centar: 011 20 24 100, *200 za pozive iz 060 i 064 mobilne mreže • www.uniqar.rs

An advertisement for UNIQA travel insurance. It features a collage of travel-related items: a digital camera, a pair of sunglasses, a straw hat, and a suitcase. Overlaid on the image is a white text box containing promotional text. The text highlights the benefits of UNIQA's travel insurance, such as coverage for medical expenses and emergency services, and emphasizes that it provides security while traveling, just like at home.

UNIQA
osiguranje

GRADOVI

nu kesu. Sav alkohol mora da bude sakriven u braonkaste papirne kese koje dobijete u prodavnici. Budete li se junačili i pili piće na ulici bez "zaštite", platićete kaznu 25 dolara. Interesantno je da u kesicama piće skrivaju i beskućnici.

Prvi dodir s njima imala sam na samom obodu Kineske četvrti, pre mnogo godina. Nisu baš bili voljni da se slikaju, sakrivali su se iza kartonskih kutija. A komšiluk - pravo iznenadenje. Blizu nevesele ulične spavaonice nalazi se državni sud kojeg svi prepoznaju iz bezbroj krimi serija i filmova. Bela zgrada s masivnom kolonadom u koričanskom stilu, milion stepenica do ulaza. Kao da vidim Denzela Vošingtona kako preskače po dva-tri stepenika... Prenuo me plač jednog deteta koje je očigledno već duže bez krova nad glavom. Prema zvaničnoj statistici polovinom prošle godine bilo je čak 22.625 malisana bez doma, ukupno 53.270 beskućnika. Poražavajuća je činje-

nica da je zbog sve težih uslova života na ulici završilo više od 12.000 porodica. Sve ih je više...

Nisam baš u Njujork došla da o njima mnogo razmišljam, ali valja i to znati. Srećete ih i vi svakako, možda će da žickaju novac od vas. Nisu velika napast, mnogo gora su ona koja vas, eventualno, čekaju u hotelskim sobama. Stenice su zbog izmenjenih klimatskih uslova i pojačane vlage opet u modi. Bez obzira na to da li ih ima, ili ne, moj savet je da kupite u prvoj drogeriji sprej protiv loših buba (bed bugs). Ranije sam kupovala za oko 5 dolara Cimex, za svaki slučaj. Nisam ih videla, baš kao ni pacove za koje kažu da su preplavili Njujork. Dakle, za ne daj bože, put će vas ionako odvesti na Tajms skver, a tamo 24 sata radi apoteka koja više liči na naš DM ili Lili. Sve što je neophodno za higijenu, za prvu ruku, a što niste zbog mera bezbednosti mogli da ponesete u prtljagu, nabavite tu.

Na sam **Tajms skver** (Times Square) sam dolazila i odlazila u nekoliko navrata. Proteže se od 42. do 47. zapadne ulice. Ovi blokovi su 2009. godine postali pešačka zona, a nastaje ukrštanjem Brodveja (Broadway) i Sedme avenije (7th Av). To je stvarno prava raskrsnica sveta i ima samo jednu manu koju tek pušači primećuju - u krugu blještavog magnjeta za turiste ne sme da se puši! U svako doba dana i noći tu je gužva, nema čega nema, na vas se smeće stotine svetlećih reklama najvećih svetskih kompanija, nekoliko besplatnih muzeja, pozorišta... Tu se gradska kasa najbrže puni. Tvrdi se da turisti godišnje u Njujorku potroše više od 25 milijardi dolara, a veći deo vuče Tajms skver. Kako i ne bi kada se za njega zbilja može reći da je univerzum u minijaturi!

Koga priteraju one stvari može u javni toalet koji je besplatan od 8.00 do 20.00 sati. Neće ga nikо omäšiti jer redovi i cupkanja su prepoznatljivi. U ostalim toaletima plaća se 25 centi. Ukoliko mislite da ćete posao moći da obavite u nekom restoranu, ne računajte na to. Prvo morate da naručite nešto, pa onda dobijete dozvolu da podete tamo gde car ide peške. A cene su paklene u odnosu na druge delove grada.

Štednje nema na skveru kada je u pitanju **Madam Tiso** (Madame Tussaud). Svakako

Na uglu Lexington Avenue i 52nd St. snimljena je scena iz filma "Sedam godina vernosti", s Merlin Monro, kada joj je vetrar iz ventilacionog otvora podigao haljinu. Ovo mesto i danas obilazi veliki broj turista i slika se u istoj pozici.

poželjna je potvrda doktora.

NOVAC
Američki dolar (USD).
1,00 USD = 0,729 EUR.
Dolare obezbediti pre puta, ne preporučuje se menjanje eura.

JAVNI PREVOZ
Metro i bus pojedinačna karta 2,25 dolara; metro i bus jednodnevna karta 8,5 dolara; metro i bus nedeljna karta 29 dolara; **ekspres bus** 6 dolara; **voz** od aerodroma do metroa 5 dolara; **minibus** od aerodroma do Menhetna od 13 do 20 dolara; **taksi** od aerodroma do Menhetna 50 dolara.

BEZBEDNOST
Čuvati se uličnih džeparoša, **ne nositi velike svote novca**.

ZABRANE
Zabranjeno **pušenje** na javnim mestima i Tajms skveru; zabranjena **prodaja cigareta i alkohola mlađima od 21 godine**; zabranjeno je **kockanje**.

GEOGRAFSKI POLOZAJ
Istočna obala SAD, država Njujork, ušće reke Hadson i Ist River.

POPULACIJA
Prema popisu iz 2012. ima **8.336.697 stanovnika**.

DOKUMENTA
Obavezna je viza. Preporuka je da se zahtev za vizu podnese nekoliko nedelja, pa čak i nekoliko meseci pre planiranog putovanja. Troškovi pribavljanja vize iznose 160 dolara.

KLIMA
Zona **umerene** klime.

VREMENSKA ZONA
GMT +6

JEZIK
Engleski

MEDICINSKE NORME
Poželjno je zdravstveno osiguranje. Ukoliko primate neku terapiju

ZABAVA
Njujork je **grad u kome če zabavu naći svaki njegov posetilac**. Od pozorišta i bioskopa, preko restorana i raznih barova. Zabava je i šetnja najskupljom ulicom na svetu ili ulazak u šahtu kako bi se otkrile neke dugo čuvane tajne.

